

Емоційно-ціннісне сприйняття і ставлення до цінностей рухової діяльності: емоційно позитивне, негативне або індиферентне; задоволення від естетичного сприйняття; задоволення від відповідності зразку, нормі, ідеалу; ціннісне сприйняття (шанобливе, дбайливе, позитивне, відповідальне тощо). Емоційно-ціннісне ставлення дає установку на успіху або невдачу. Позитивна оцінка об'єднує різнобічні оцінки, які формують ціннісне ставлення до зазначеної діяльності, ураховуючи загальну і часткову мотивацію (рівень домагань). Умотивоване ставлення, зорієнтоване на успіх діяльності, свідчить про адекватну оцінку можливостей. Уникнення невдач пов'язано з неадекватним оцінюванням, коли прогнозована оцінка завищена або занижена. Позитивно, якщо в оцінці фізичного розвитку бажане збігається з реальним досягненням, що може свідчити про успіх оздоровчо-розвивальної діяльності.

О. О. Колонькова

м. Київ

СПРЯМОВАНІСТЬ ОСОБИСТІСНО РОЗВИВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ

Анотація. Обгрунтовано сутність поняття „культура екологічної поведінки”, особливості формування культури екологічної поведінки підлітків.

Ключові слова: особистісно розвивальні технології, культура екологічної поведінки, підлітки.

Культура екологічної поведінки, з огляду на аналіз наукових джерел, – це спосіб організації життєдіяльності людини, представлений сукупністю знань, норм та правил поведінки, ціннісних орієнтацій особистості, що відповідають вимогам стійкого розвитку та виявляються в безпосередній і опосередкованій взаємодії з природою.

Культура екологічної поведінки відслідковується в:

- системі цінностей, спільних для людей уявлень про спосіб життя, що сприяють збереженню та відтворенню природи;
- колективній пам'яті народу щодо бережливого ставлення до об'єктів природи;
- сукупності досягнень людського суспільства у виробничій, суспільній, духовній сфері, що забезпечують гармонійне співіснування людини і природи;
- організації повсякденної життєдіяльності з позиції екологічної доцільності.

Найвищий рівень культури екологічної поведінки підпорядкований принципу екологічного імперативу, який регулює ставлення людини до природи, її поведінку, діяльність в природі і вимагає виключення будь-якої можливості руйнації природи [4].

Культура екологічної поведінки виявляється у щоденній діяльності кожної людини відповідно до соціальної ролі, роду діяльності, професії тощо.

Отже, різні сфери життя людини: етнічна, сімейна, освітня, духовна тощо мають свою екологічну складову.

Культура екологічної поведінки школярів виявляється в їхній повсякденно-побутовій діяльності, практичній реалізації своїх освітніх потягів,

інтересів та настанов дорослих. Фактично є складовою культури повсякденності. Культуру повсякденності науковці розглядають як таку, що включає щонайменше два способи життя: домашній та суспільний.

Як стверджує В. Г. Асєєв, людина часто не усвідомлює (або усвідомлює частково) дві сфери мотивації: 1) автоматизовані, в готовому вигляді засвоєні та закріплені тривалою практикою елементи поведінки; 2) загальну спрямованість своєї особистості, основні потреби, інтереси, над якими людина недостатньо замислюється.

Отже, з метою формування культури екологічної поведінки школярів необхідно, по-перше, звернути увагу на побутові звички учнів, їх безпосередній та опосередкований вплив на природу. Адже побутова поведінка відбувається здебільшого автоматично на рівні звичних дій.

По-друге, важливо зорієнтувати школярів на усвідомлення та оцінку своєї поведінки стосовно природи. Таке спрямування виховного процесу найбільш ефективно у підлітковому віці, коли розвивається самосвідомість, висуваються нові вимоги до своєї особистості, норм та правил поведінки, принципів життя. Підлітки намагаються формувати себе, порівнюючи чужі та свої дії, вчинки. Однак саморозвиток починається тоді, коли більш-менш усвідомлено ставляться цілі щодо власного самовдосконалення.

Науковці зазначають, що на сьогодні головний стратегічний напрям розвитку світової і вітчизняної системи освіти лежить в площині вирішення проблем розвитку особистості учня, технологізації цього процесу [2].

Педагогічну технологію вчені розглядають як систему функціонування усіх компонентів педагогічного процесу, побудовану на науковій основі, запрограмованій у часі й просторі, що призводить до намічених результатів [3].

Основою системи особистісно розвивальних технологій є розвиток дитини як суб'єкта особистої діяльності. Головне бачити в дитині не об'єкт, що потребує впливу, а особистість, що інтенсивно розвивається [1; 2].

Особистісно розвивальні технології формування культури екологічної поведінки передбачають такі етапи:

1. Усвідомлення власного "Я", своїх дій, вчинків стосовно природи, порівняння їх з діями та вчинками інших. Оцінка своїх внутрішніх якостей. Формування власної думки, переконань щодо певних проблемних та суперечливих ситуацій безпосередньої та опосередкованої взаємодії з природою.

Результати опитування старших підлітків засвідчили, що бажання працювати над собою мають 44,2% учнів. Це підтверджує таку характеристику підлітків, як прагнення до самовдосконалення. Утім, враховуючи сенситивність підліткового віку, необхідно виховні технології будувати на механізмах позитивного самосприйняття, щоб самовдосконалення не перетворювалось на боротьбу із собою. Адже в цьому віці дуже незначний відсоток учнів (14,7%) сприймає критику інших. Щодо екологічної діяльності, то 36,9 % учнів не усвідомлюють особистої ролі у вирішенні екологічних проблем та шляхів самовдосконалення в цій сфері.

2. Налагодження контакту з однолітками та іншими соціальними групами,

обговорення проблемних питань, поширення власної думки стосовно екологічних проблем, інформації екологічного змісту, з метою спонукання інших до екологічної діяльності.

Це забезпечить більшу комунікацію щодо екологічних проблем. Адже комунікація становить основу формування самосвідомості (рефлексії), розширює уявлення про себе.

Опитування старших підлітків засвідчили, що тільки 8,3% учнів говорять з друзями про необхідність берегти природу. А 5,9% – обговорюють в сім'ї питання зменшення побутових відходів. Отже, проблема недостатнього спілкування щодо екологічних проблем є надзвичайно актуальною.

3. Налагодження взаємодії з однолітками, батьками та іншими у вирішенні екологічних проблем.

За результатами опитування майже третина підлітків, а це 31%, не хочуть займатися природоохоронною діяльністю. Досить великий відсоток учнів 94,4%0 готові до екологічної діяльності тільки разом з іншими (друзями, батьками). Тобто – це та категорія учнів, які готові до змін, утім з певних причин – стереотипів поведінки, звичок тощо не можуть наважитися на них. І лише 24,6% у будь-якому випадку будуть робити все для збереження природи.

Ці дані засвідчують, по-перше, про готовність підлітків до самовдосконалення, але недостатню обізнаність щодо своєї ролі у вирішенні екологічних проблем, по-друге, про низький рівень спілкування про екологічні проблеми в сім'ї та серед однолітків, по-третє, про готовність значної кількості підлітків до екологічної діяльності та наявність бар'єрів екологічної поведінки: певних стереотипів, звичок, перепон, створених іншими.

Враховуючи сутність культури екологічної поведінки, вікові особливості школярів, ґрунтуючись на результатах констатувального експерименту, подальше дослідження спрямовуємо на розробку та впровадження відповідних педагогічних технологій.

Література

1. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання : Науково-метод. посібник / І. Д. Бех. – К. : ІЗМН, 1998. – 204 с.
2. Освітні технології : навч.-метод. посіб. / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська [та ін.]; за заг. ред. О. М. Пехоти. – К. : А.С.К., 2001. –256 с.
3. Селевко Г. К. Традиционная педагогическая технология и ее гуманистическая модернизация / Г. К. Селевко. – М. : НИИ школьных технологий, 2005. – 144 с.
4. www.philsci.univ.kiev.ua.

Л. В. Кузьменко

м. Київ

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ СВІДОМОГО СТАВЛЕННЯ ДО СВОЇХ БАЗОВИХ ПРАВ ТА ОБОВ'ЯЗКІВ У СТАРШОКЛАСНИКІВ ШКІЛ-ІНТЕРНАТІВ

Анотація. у статті розкрито педагогічні умови ефективності формування свідомого ставлення до своїх базових прав і обов'язків у старшокласників шкіл-інтернатів.

Ключові слова: свідоме ставлення; педагогічні умови, права, обов'язки,